

Examensarbete, Högskolan på Åland, Utbildningsprogrammet för Sjöfart

FRÅN ÅLANDS SJÖFARTSLÄROVERK TILL HÖGSKOLAN PÅ ÅLAND

- En studie om intresset för sjökaptensstudier
över tid

Wilhelm Skoglund

2021:26

Datum för godkännande: 12.05.2021
Handledare: Bengt Malmberg

EXAMENSARBETE

Högskolan på Åland

Utbildningsprogram:	Sjöfart
Författare:	Wilhelm Skoglund
Arbetets namn:	Från Ålands Sjöfartsläroverk till Högskolan på Åland - En studie om intresset för sjökaptensstudier över tid.
Handledare:	Bengt Malmberg
Uppdragsgivare:	

Abstrakt
<p>Syftet med detta arbete är att undersöka varför antalet sökande till sjökaptensprogrammet på Högskolan på Åland varierar och hur högskolan kan gå tillväga för att göra utbildningen mer attraktiv för framtida studerande.</p> <p>I bakgrunden beskrivs statistik gällande intresset för de svenskspråkiga sjökaptenslinjerna i Sverige och Finland under perioden 2003-2020. Bakgrunden tar även upp aspekter som utbildningsavtal, utbildningskrav, sociala medier, Mariehamn som studiestad och andra faktorer som kan påverka variationen för intresset för sjökaptensstudier..</p> <p>Metoden som använts är kvalitativa och semistrukturerade intervjuer av sju respondenter uppdelade i tre olika grupper som sedan analyseras och diskuteras i diskussionen i kapitel 5. I resultatdelen presenteras alla resultat från intervjuerna.</p> <p>Slutsatsen visar att man generellt sätt är nöjd med utbildningen på Högskolan på Åland men att vissa förändringar bör ske för att göra sjökaptensprogrammet på Högskolan på Åland mer attraktivt för framtida studerande.</p>

Nyckelord (sökord)
Sjökaptensutbildning, sökande, studerande, utbildningskrav, variationer, Åland

Högskolans serienummer:	ISSN:	Språk:	Sidantal:
2021:26	1458-1531	Svenska	40 sidor

Inlämningsdatum:	Presentationsdatum:	Datum för godkännande:
02.05.2021	12.05.2021	12.05.2021

DEGREE THESIS

Åland University of Applied Sciences

Study program:	Nautical Science
Author:	Wilhelm Skoglund
Title:	From Maritime Institute to the Åland University of Applied Sciences - A study of the interest in master mariner studies over time
Academic Supervisor:	Bengt Malmberg
Technical Supervisor:	

Abstract

The purpose of this thesis is to investigate why the number of applicants at the master mariner program at the Åland University of Applied Sciences (ÅU) varies and how the university can proceed to make the education more attractive to future students. In the background, statistics are described regarding the interest of master mariner studies in Sweden and Finland during the period 2003-2020. The background also addresses aspects such as training requirements, social media, Mariehamn as a student town and other factors that may have an impact on the variation in interest in master mariner studies. The method used is qualitative and semi-structured interviews of seven respondents divided into three different groups which are then analyzed and discussed. In the results section, all results from the interviews are presented. The conclusion shows that people are generally satisfied with the education at the ÅU, but that certain changes should be made to the master mariner program at the ÅU to become more attractive to future students.

Keywords

Master mariner, applicants, studies, variations, Åland Islands

Serial number:	ISSN:	Language:	Number of pages:
2021:26	1458-1531	Swedish	40 pages

Handed in:	Date of presentation:	Approved on:
02.05.2021	12.05.2021	12.05.2021

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Ordlista	6
1. Inledning	8
1.1 Syfte och frågeställningar	8
1.2 Avgränsningar	9
2. Bakgrund	10
2.1 Högskolan på Åland	10
2.2 Sjökapstensprogrammets upplägg	10
2.3 Undervisningsmetoder	12
2.3.1 Undervisningsmetoder mellan 2003-2019	12
2.3.2 Undervisningsmetoder 2020-	12
2.3.3 Undervisningsskyldighet	12
2.3.4 Simulator	13
2.3.5 Skolfartyg	13
2.4 Utbildningsavtalet	14
2.4.1 Uppdrag och långsiktiga mål i allmänhet	14
2.4.2 Uppdrag och långsiktiga mål i Sjöfartsfrågor	15
2.5 Utbildningskrav	15
2.5.1 Utbildningskrav enligt STCW	15
2.5.2 Nationell och regional lagstiftning	16
2.6 Alandica Shipping Academy	17
2.7 Organisationen Transportföretagen	17
2.7.1 Röster inom sjöfarten	18
2.8 Sjökapstensstuderande i Sverige och Finland	19
2.8.1 Sökande till svenskspråkiga SK studier	19
2.8.2 Antagna till svenskspråkiga SK studier i Sverige och Finland	19
2.8.3 Sökande till SK på Högskolan på Åland	20
2.8.4 Antagna till SK på Högskolan på Åland	20
2.8.5 Antal som påbörjat sina SK studier på Högskolan på Åland	21
2.8.6 Nationalitet sökande till SK på HÅ	21
2.8.7 Nationalitet på studerande som påbörjat SK studier på HÅ	22
2.8.8 Totalt antal sjökapstensstuderande på HÅ	22
2.8.9 Antal utexaminerade SK på HÅ	23

2.9 Sociala medier	24
2.10 Studiestaden Mariehamn	24
3. Metod	25
3.1 Etiska principer	25
3.2 Deltagare	25
3.3 Process	26
3.4 Redovisning av resultat	26
4. Resultat	27
4.1 Hur har antalet sjökaptensstuderande varierat mellan 2003-2020?	27
4.2 Studerande	27
4.2.1 Vad är det som skapar variationen i antalet sjökaptensstuderande på HÅ?	27
4.2.2 Hur ska man gå tillväga för att höja utbildningens status och locka fler studerande till HÅ?	29
4.3 Studieenheter	31
4.3.1 Vad är det som skapar variationen i antalet sjökaptensstuderande på HÅ?	31
4.3.2 Hur ska man gå tillväga för att höja utbildningens status och locka fler studerande till HÅ?	33
4.4 Rederi	34
4.4.1 Vad är det som skapar variationen i antalet sjökaptensstuderande på HÅ?	34
4.4.2 Hur ska man gå tillväga för att höja utbildningens status och locka fler studerande till HÅ?	34
5. Diskussion	36
5.1 Tre viktiga områden	36
5.1.1 Inställningen till sjöfart och dess framtid	36
5.1.2 Flexibilitet i studierna	37
5.1.3 Marknadsföring	37
5.2 Slutsatser	37
KÄLLOR	39
BILAGOR	41
Bilaga 1	41

Ordlista

Adveto - System för elektroniska sjökort

ASA - Alandica Shipping Academy, samordnare av tre studieenheter på Åland

Chalmers - Sjöfartshögskolan i Göteborg

ECDIS- Electronic Chart Display and Information System, är ett standardiserat informationssystem som används för nautisk navigering som följer IMO: s föreskrifter som ett alternativ till papperssjökort.

Google Classroom - Google Classroom är webbtjänst utvecklad av Google för skolor som syftar till att förenkla skapande, distribution och betygsättning av uppgifter.

Google Meet - Google Meet är en videokonferenstjänst som utvecklats av Google.

GT - Gross Tonnage, Bruttodräktighet, term använd inom sjöfarten för att bestämma fartygs storlek. Baseras på fartygets totala inneslutande volym.

HÅ - Högskolan på Åland

IMO- International Maritime Organization

Instagram - Social nätverkstjänst för foto- och videodelning

ISM - International Safety Management, säkerhetsledningssystem för sjöfart

Michael Sars - Skolfartyget på Åland

Novia - Är en sjöfartshögskola i Åbo

SK - Sjökapstensprogrammet

STCW - International Convention on Standards of Training, Certification and Watchkeeping for Seafarers

ÅG - Ålands gymnasium, är en förvaltningsmyndighet med ansvar för verksamheten vid skolorna Ålands Lyceum och Ålands yrkesgymnasium

ÅLR - Ålands Landskapsregering, är Ålands högsta verkställande myndighet inom de områden där landskapet Åland har självstyre enligt självstyrelselagen.

ÅYG - Ålands yrkesgymnasium, är en gymnasieskola i Mariehamn på Åland som erbjuder gymnasieutbildning med olika yrkesinriktningar, bla inom sjöfart.

1.INLEDNING

Jag påbörjade mina studier till sjökaptens under hösten 2017, och hade dessförinnan hört väldigt mycket gott om Högskolans Sjökapstensprogram från tidigare studeranden och andra med vetskap inom sjöfarten.

Dagen för inskrivning på Högskolan kom och till min stora förvåning visade det sig att vi enbart var 5 stycken i min klass (årskurs 2). Jag visste att man generellt sätt hade mindre klasser än både Chalmers, Kalmar och Aboa Mare/Novia. Men att min klass skulle vara så liten hade jag inte kunnat föreställa mig. Jag hade förväntat mig ett betydligt större grupp. Åtminstone 10-15 stycken - då jag visste att man hade ett tak på 25-26 studerande per årskurs. Enligt mina nya klasskamrater hade de enbart varit 12 stycken som påbörjat sina studier året innan (2016), när de själva började år 1.

År 2017, det året jag påbörjade mina studier hade redan 10 av dessa 12 stycken hoppat av sina studier. Några bytte skola och fortsatte med sjökaptens studier på annat håll medan andra fick helt andra idéer på vad de ville göra med sina liv. Åren gick och klasserna under oss uppfattade jag som om de bara blev mindre och mindre. Det var här min idé om examensarbete föddes.

Hur kommer det sig att mängden sjökaptensstuderande på HÅ tycks minska? Har det alltid varit relativt få studerande på HÅ? Hur ser det ut hos de andra högskolorna som bedriver sjökaptensutbildning på svenska, Chalmers, Kalmar och Åbo/Novia? Vad kan detta bero på att det ser ut som det gör? - Det ville jag ta reda på!

1.1 Syfte och frågeställningar

Syftet med detta arbete är att undersöka varför antalet sökande på sjökaptensprogrammet på Högskolan på Åland varierar och hur högskolan kan gå tillväga för att höja sin status och i förlängningen attrahera fler studerande. Syftet för denna studie kommer därför att besvaras av följande frågeställningar:

1. Hur har antalet sjökaptensstuderande på HÅ varierat mellan år 2003-2020?
2. Vad är det som skapar variationen på antalet studerande som söker sjökaptensstudier?
3. Hur ska man gå tillväga för att höja utbildningens status och locka fler studerande till HÅ?

1.2 Avgränsning

Arbetet är avgränsat till sjökaptensprogrammet på Högskolan på Åland. Statistik på sökande, antagna och det antalet som faktiskt påbörjat sina studier kommer dock att jämföras med de svenskspråkiga utbildningsprogrammen för sjökaptens på Chalmers, Linneuniversitetet i Kalmar och Aboa Mare/Novia i Åbo. Detta för att se om det går att utläsa någon trend inom sjöfartsbranschen som helhet.

2. BAKGRUND

I detta kapitel kommer du kunna läsa om Högskolan på Åland, sjökaptensprogrammets upplägg, internationell, nationell och regional lagstiftning, högskolans undervisningsmetoder samt vad kunniga inom området tror att variationerna kan tänkas bero på.

2.1 Högskolan på Åland

Högskolan på Åland med anor från 1854, är högskolan som marknadsför sig själva som den “lilla högskolan med stor personlighet” (*Åland University of Applied Sciences*, n.d.). Högskolan på Ålands fokus har legat på traditionell katederundervisning i klasser med plats för ca 25 st studerande per årskurs.

Högskolan på Åland (HÅ) är örikets enda högskola och kom att ombildats till den högskola den är idag, år 2003, då man valde att slå ihop de tidigare utbildnings-instanserna “Ålands Högskola” tillsammans med “Ålands Yrkeshögskola”. I sina tre byggnader studerar allt från framtida sjökaptener och maskinmästare till sjuksköterskor och hotell - restauranger chefer. Högskolan har i skrivande stund 524 st antal studerande på alla sina program - varav 53 st sjökaptensstuderande.

Högskolan är en myndighet som lyder under Ålands landskapsregering (ÅLR) som i sin tur arbetar utifrån den Åländska självstyrelselagen. Detta gör att landskapet själva har ett viss bestämmande över utbildningens utformning samtidigt som man har STCW-konventionens internationella regelverk att förhålla sig till. Det ska också kommas ihåg att även fast Åland har ett självstyre i vissa regionala frågor (däribland utbildningen) så ska man utöver detta också följa den finska högskolelagen.

2.2 Sjökapensprogrammets upplägg

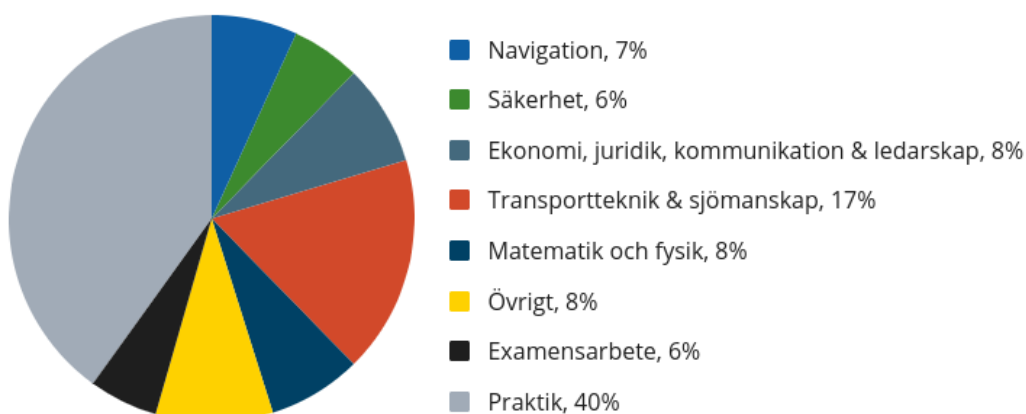
Sjökapensprogrammet på HÅ om 270 studiepoäng är en kandidatutbildning där man under 4,5 år studerar navigation, transportteknik, kommunikation och ledarskap tillsammans med en mängd andra ämnen som ska förbereda dig inför en karriär som

sjöbefäl. Utbildningen är upplagd så att första terminen läser du till Vaktman,däck där du efter 60 dagars praktik kan söka ut en obegränsad behörighet för att arbeta som Vaktman, däck / Lättmatros. Följande 2 år och med 360 dagars praktik i bagaget kan du söka ut din obegränsade Vaktstyrmans behörighet - som gör dig kvalificerade att framföra fartyg över 500 GT i internationell fart. De sista 1,5 åren studerar du ämnen på managementnivå för att förbereda dig inför en seniors roll - överstyrman och sedermera kapten (*Studera till Sjökapten*, n.d.).

I praktiken läser man inte enbart de ämnen som hör till ens “nivå” utan beroende på storlek på klasser och dylikt läser man ibland samma kurs tillsammans med en annan årskurs - vilket gör att man får möjlighet att lära känna de andra årskurserna samtidigt som Högskolan kan få “fulla klasser” när man exempelvis har en extern föreläsare.

Efter examen har man hela världens hav som arbetsplats och då börjar jakten på sjödagar för att uppnå nästa nivå som överstyrman och sedan slutligen kapten. Efter en karriär till sjöss (eller innan om man så hellre vill det) finns möjligheten att arbeta i land i en rad olika befattningar vilket gör utbildningen tämligen bred. I figuren nedan kan man se en programöversikt över hur studierna är uppdelade mellan de olika ämnesområdena.

Programöversikt

Figur 1. Programöversikt SK, HÅ
(*Studera till Sjökapten*, n.d.)

2.3 Undervisningsmetoder

Undervisningen har skett till störst del på plats genom olika former av närundervisning. Nedan följer de olika hjälpmedel eleverna har tillgång till under sina 4,5 års studier samt en redogörelse för hur undervisningsmetoderna har förändrats över tid.

2.3.1 Undervisningsmetoder mellan 2003-2019

Metoderna kring undervisningen för sjökaptens studier på HÅ har varit traditionella, och anses fortfarande vara detta även efter ombildningen år 2003. Fokus har legat på närundervisning både för de praktiska och teoretiska momenten där de studerande har krav på obligatorisk närvaro på de kurser som regleras av internationella konventioner, simulator övningar, skolfartyg samt 75% närvaro på övriga kurser (om inte annat avtalats med ansvarig lärare).

2.3.2 Undervisningsmetoder 2020-

Under våren 2020 drabbades sjöfarten och större delen av samhället av en världsomspännande pandemi vilket medförde snabba förändringar i undervisningen. Majoriteten av de teoretiska delarna av kurser som inte krävde närundervisning övergick nu till distansundervisning. Man började använda sig mer flitigt utav Googles verktyg "Google Classroom" och "Google Meet". Verktyg som använts tidigare men inte i lika stor utsträckning. Studenterna får nu ta del av förinspelade klipp och interaktiva föreläsningar online. Utöver denna förändring hade man sedan tidigare bestämt sig för en anpassning till mera högskoleinriktade studier där mängden lärarledda undervisningstimmar drogs ned.

2.3.3 Undervisningsskyldighet

De lärare som undervisar på HÅ lyder under ett arbetsavtal med sk "undervisningsskyldighet" (usk). Lektorerna på HÅ tillsammans med övriga lärarkår har fastlagda undervisningstimmar varje vecka där man har en skyldighet att undervisa på plats. Denna skyldighet varierar beroende på nivå av studier och har på HÅ främjat en mer klassisk undervisning genom tiden och därigenom försvårat för en övergång till distansundervisning (*Skolan I Finland Tar Sikte På Sverige*, 11 April,

2019)(*Undervisningssektorns Tjänstekollektivavtal, 2013*).

2.3.4 Simulator

HÅ:s första simulator införskaffades under 1981 och har varit högskolan trogen fram till 2019/2020 då installationen av en ny simulator påbörjades. Brygg utrustningen från Kongsberg innefattade en fullt utrustad och fullskalig brygga samt tre mindre bryggor. Man hade även en separat sal för ECDIS-utbildning (Adveto) och ytterligare ett separat radiorum för för kurser i radiokommunikation. En av bryggorna på den gamla simulatorm används dock fortfarande för lotsutbildning medan den nya väntar på certifiering.

Den nya simulatorm även den från Kongsberg blev färdigställd under år 2020 där man*utökat kapaciteten. Denna gång med fyra fullskaliga bryggor (en A- och tre B-bryggor) samt åtta mindre bryggor. Utbildningen i ECDIS och radar har även den flyttat till de nya lokalerna. Dock finns inte längre något enskilt radiorum utan man har istället övergått till ett mobil lösning.

Denna satsningen är tillsammans med nybildade Alandia Shipping Academy (ASA) vilket innebär att utrymmet kommer att delas mellan HÅ och ASA och man hoppas på att kunna utbilda även externa i framtiden(Pettersson, 2020) (*Ålands Sjöfart, Maj 08, 2020*). För ASA redogörs mer i kapitel 2.6

2.3.5 Skolfartyg

Michael Sars ett tidigare norskt forskningsfartyg som sedan år 2005 används i huvudsak av HÅ, sjöfartsgymnasiet och ASA i utbildningssyfte. Fartyget är väl utrustat och har en tillsvidareanställd besättning som förutom den dagliga skötsel av fartyget bistår handledarna ombord vid navigations- manövrerings övningar osv. (*MV Michael Sars, 2020*)

I utbildningen ingår ca 7 sp ombord där man är ute på allt från dagsturer till turer uppemot 1 vecka. Även ett Vaktstyrmansprov görs ombord på fartyget.

Det finns gott om utrymme för att bedriva praktisk undervisning både för maskin- och

däckselever både i det klassrum som finns ombord, på bryggan och i maskin. Detta sker som oftast i mindre grupper för att få ut maximalt av undervisningen. Fartyget är utrustat med all nödvändig teknik och apparatur för sitt syfte och är väldigt uppskattat av elever som lärare.

De längre resor man gör ombord är ofta Mariehamn-Åbo eller Mariehamn-Stockholm, men andra turer har också förekommit som tex Mariehamn-Tallinn, Mariehamn-Oxelösund och Mariehamn-Visby . För dessa ändamål finns 19 st hytter, en crew lounge med soffgrupp och tv, dart, träningsmöjligheter och relativt stora ytor på däck.

2.4 Utbildningsavtalet

Vart tredje år avtalar man om ett 'Utbildningsavtal' mellan ÅLR och HÅ. I utbildningsavtalet definieras HÅ:s uppdrag, verksamhet, finansieringar, prioriteringar och långsiktiga mål. För att kontrollera att detta efterföljs har ÅLR utsett representanter som tillsammans med en personalrepresentant och en studeranderepresentant utgör styrelsen(*Utbildningsavtal 2018-2020*, 2018).

Verksamheten leds av rektorn som i sin tur har hjälp av en ledningsgrupp, som ska bistå vid beredning av ärenden till styrelsen samt planera, genomföra och utvärdera Högskolans verksamhet.

2.4.1 Uppdrag och långsiktiga mål i allmänhet

Uppdraget definieras till att Högskolan ska bidra till den åländska samhällsutvecklingen och den regionala ekonomiska tillväxten. Där man värdesätter hållbarhet, digitalisering, internationalisering, innovation och entreprenörskap.

Verksamheten ska gynna en hållbar samhällsutveckling och tillväxt på Åland genom kunskap och strukturer för samverkan. Därigenom vill man vill skapa tilltalande utbildningar med samarbeten och samspel mellan Högskolan arbets- och näringsliv både på nationell - och internationell nivå (*Utbildningsavtal 2018-2020*, 2018).

2.4.2 Uppdrag och långsiktiga mål i Sjöfartsfrågor

Högskolans mål är en effektiv resursanvändning i den dagliga undervisningen med en tydlig utbildningsväg från manskap till befäl. Man har även avtalat om att HÅ och ÅG:s befogenheter, resurser och ansvar ska förtydligas och renodlas under denna period - utifrån den lagstiftning som finns (*Utbildningsavtal 2018-2020*, 2018) .

2.5 Utbildningskrav

För att bedriva en sjöfartsutbildning finns många olika regelverk och utbildningskrav att följa, nationella som internationella.

2.5.1 Utbildningskrav enligt STCW

För att kunna bedriva internationell sjöfartsutbildning måste utbildningarna följa ett antal internationella regelverk. IMO som är det högsta beslutande organet inom den internationella sjöfarten har tagit fram en enhetlig modell (eller konvention) som heter International Convention on Standards of Training, Certification and Watchkeeping for Seafarers, 1978 (STCW). I konventionen regleras utbildningens minimikrav i en kod som också sätter minimikrav för certifiering och vakthållning där de länder som ratificerat dessa är skyldiga att minst uppfylla dessa krav (*STCW-Konventionen - STCW Convention*, n.d.).

För att få ett behörighetsbevis utfärdat enligt STCW-konventionens bestämmelser ställs krav på kompetens inom sju kompetensområden, som sträcker sig mellan tre ansvarsnivåer (EU, 2008). Dessa kan man se nedan i lista 1.

Lista 1 (EU, 2008).

1. Navigation

2. Lasthantering och stuvning
3. Kontroll av fartygets drift och vård av personer ombord
4. Marin maskinteknik
5. Elektrisk, elektronisk och kontrollteknik
6. Underhåll och reparationer
7. Radiokommunikation

Kraven ska tillgodoses mellan dessa 3 nivåer (EU, 2008):

1. Underhållsnivå - utbildning till lättmatros och/eller matros
2. Driftsnivå - utbildning till vaktstyrman
3. Ledningsnivå - utbildning till överstyrman och kapten

2.5.2 Nationell och regional lagstiftning

För att bli utbildad sjökaptan på Åland krävs att man utöver kraven från STCW även uppfyller kraven från åländska och finska bestämmelser. Utbildningen blir därför längre och mer omfattande än vad STCW:s minimikrav egentligen kräver.

Detta innebär att man utöver de internationella bestämmelserna för en godkänd sjökaptansutbildning även avslutar dina studier med en kandidatexamen, vilket kan vara värdefullt för den som blickar efter en framtida tjänst i land (Edita Publishing Oy, n.d.; *Landskapslag (2002:81) Om Högskolan På Åland - Författning*, n.d., *Organisationen*, 2018; Wikipedia contributors, n.d.).

2.6 Alandica Shipping Academy

På Åland finns tre olika utbildningsenheter, Sjöfartsgymnasiet, Högskolan på Åland och Ålands Säkerhetscentrum. Dessa tre samordnas och marknadsförs genom samlingsnamnet Alandica Shipping Academy (ASA). ASA verkar för ett ökad och stärkt samarbete mellan utbildningsenheterna och näringslivet med fokus på förbättrad utbildning och sjösäkerhet (*Om Oss*, n.d.).

2.7 Organisationen Transportföretagen

Idag sker uppemot 90% av all transport med fartyg vilket gör denna typ av transport överlägset störst. Många länder är direkt beroende av en fungerande och effektiv sjötransport då stora delar av deras import och export sker via den vägen, i något skede.

Allt färre söker sig till sjökaptens utbildningarna samtidigt som en större grupp väntas pensionera sig inom de närmsta åren. En undersökning som organisationen 'Transportföretagen' i Sverige gjorde under 2018 vittnar om en bransch med stort behov av nyrekrytering av manskap, inom däck och maskin samt nautiska - och tekniska befäl. Vid undersökningen vittnar fyra av tio rederier om svårigheten att rekrytera personer med rätt yrkesutbildning och yrkeskompetens. Förutom svårigheter att rekrytera personer med rätt kompetens ser Transportföretagen än fler utmaningar branschen står inför de kommande åren. Man menar på att konkurrensen om ungdomar är hård inom olika utbildningsområden. Man har en utmaning i att få de ombordanställda att stanna kvar i någon form av sjömansyrke och man har noterat svårigheter i Sverige för rederier att möta behovet av fartygsförlagd praktik. För att ändra på detta har Transportföretagen kommit med förslag på åtgärder för att vända dessa dystra siffror. Man pekar på hur viktig den allmänna kunskapen om sjöfart är för samhällsekonomin och bör därför öka ungdomars intresse för yrkesutbildningar. Transportföretagen vill se fler utbildningsplatser inom vuxenutbildning. Man vill se att innehållet i sjöfarts utbildningarna oavsett nivå motsvarar branschens behov (*Riksrapport_tampen-sjofartsbranschen_2019.pdf*, n.d.).

2.7.1 Röster inom sjöfarten

Caj Luoma som arbetar som kompetensförsörjnings chef på Transportföretagen säger i en intervju med tidningen 'Dagens Infrastruktur' att de utbildningar som finns idag måste fortsätta hålla en hög kvalitet som svarar mot sjöfartsbranschens behov. "– Vi menar att kvalitativa utbildningar dels leder till fler sökande till utbildningarna, dels att de som utexamineras har den kompetens som branschen efterfrågar. Detta är något som Transportföretagen, tillsammans med beslutsfattare, utbildningsarrangörer och myndigheter, behöver samverka bättre kring". Luoma poängterar vidare att det är av yttersta vikt för sjöfartsbranschen att klargöra behovet av kompetens från både gymnasial, vuxenutbildning, högskola och universitet (jmhogberg, 2019).

En annan som ser utmaningar med med den nedåtgående trenden är Ted Bågfeldt (*Sjöfartstidningen*, 2016). Han arbetar som prefekt vid Linneuniversitetet och menar att det finns ett antal orsaker som påverkar att antalet sökande till sjökaptens har minskat. Bågfeldt nämner de rekordsmå ungdomskullarna och att det idag är enkelt för ungdomar att skaffa sig jobb.

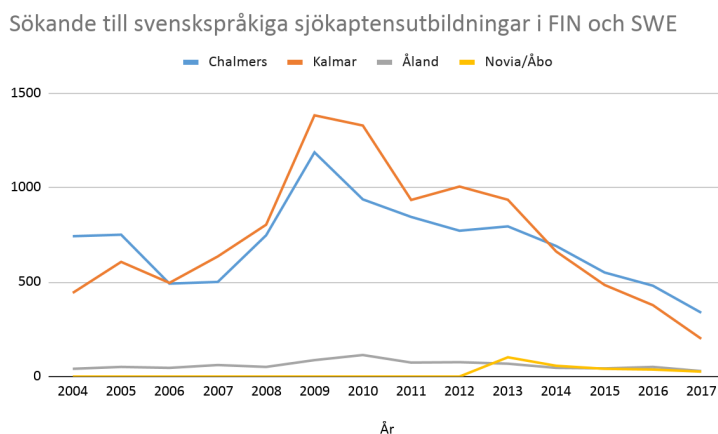
"– Men framförallt tror jag det handlar om att vi under alltför många år tillbaka bara hört dåliga nyheter om svensk sjöfart, och det är något vi måste ändra på. För nu hör vi ju äntligen positiva saker om sjöfarten, det är många nybyggen på gång och vi har fått tonnageskatt vilket kan leda till fler svenskflaggade fartyg. Problemet är att ungdomarna inte får reda på det här, vilket vi måste se till att de får." Lennart Josefson på Sjöfartshögskolan i Göteborg (Chalmers) håller med sin kollega (*Sjöfartstidningen*, 2016). – Ja, dels gäller det att man inte pratat om sjöfarten i så positiva termer under flera år. Men det gäller också att ändra ungdomarnas inställning till sjöfartyget. Vi måste förklara för dem hur yrket ser ut idag och vilka möjligheter som finns inom yrket. Där har vi inte riktigt lyckats" (*Sjöfartstidningen*, 2016) (Radio, n.d.).

2.8 Sjökaptenstudier i Sverige och Finland

I Sverige och Finland bedrivs Sjökapten studier på svenska på Chalmers i Göteborg, Linneuniversitetet i Kalmar, Novia/Aboa Mare i Åbo och på Högskolan på Åland.

2.8.1 Sökande till svenskspråkiga SK-studier

Intresset för Sjökaptenstudier har under första halvan av vår undersökta period varit relativt stor med en topp i slutet av 00-talet. Nedan kan man se antalet sökande till svenskspråkiga sjökaptensstudier.

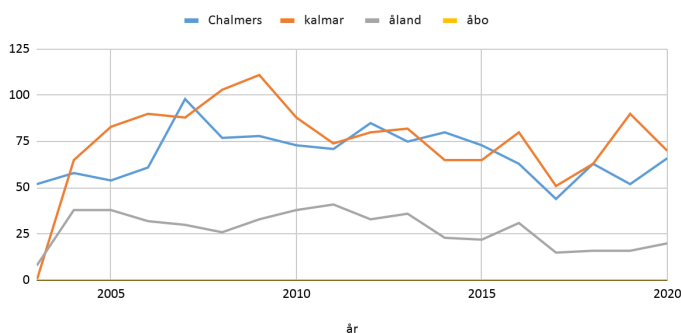

Figur 1. Antal sökande till svenskspråkiga sjökaptens studier på svenska.

2.8.2 Antagna till svenskspråkiga SK-studier i Sverige och Finland

Linneuniversitetet har under större delen utav 00- samt 2010-talen varit den sjöfartshögskola som flest studerande har blivit antagen till. Under åren 2003-2013 fanns möjlighet att söka till två stycken sjökaptensprogram på samma högskola i Kalmar. Det ena utav de två programmen var ett 3-årigt program för de med redan tidigare erfarenhet till sjöss. Det andra var det 4-åriga programmet för de utan erfarenhet. I statistiken för Linneuniversitetet är båda programmen inkluderade. I statistiken gällande Åbo ingår Vaktstyrmansstudier på Aboa Mare samt sjökaptensstudier på Novia. Dessvärre har man inte gjort någon uppdelning mellan de finska, svenska och engelska programmen vilket gör eventuell statistik på detta svårtolkad och för min frågeställning oanvändbar. Vissa år finns dock den statistiken vilket jag också har tagit med. I figuren nedan kan man avläsa antalet antagna till svenskspråkiga sjökaptensstudier i Sverige och Finland

Antal antagna till svenskspråkiga sjökaptensutbildningar i FIN och SWE

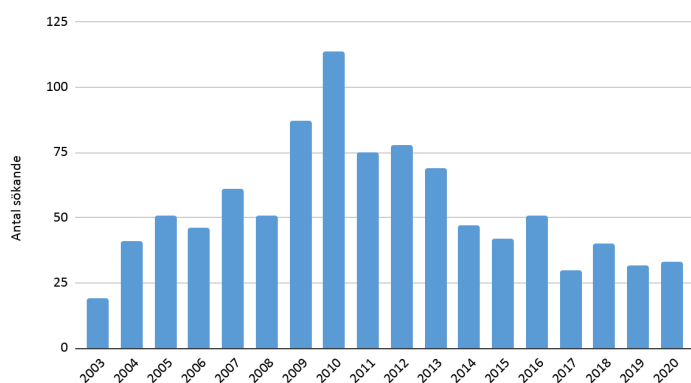

Figur 2. Antal antagna till svenskspråkiga SK studier i Finland och Sverige

2.8.3 Sökande till SK på Högskolan på Åland

Trenden på HÅ följer samma trend som både Chalmers och Kalmar med en topp i slutet av 00-talet. Nedan kan man se antalet antagna till sjökaptensutbildningen på Högskolan på Åland.

Antal sökande till SK, HÅ 2003-2020

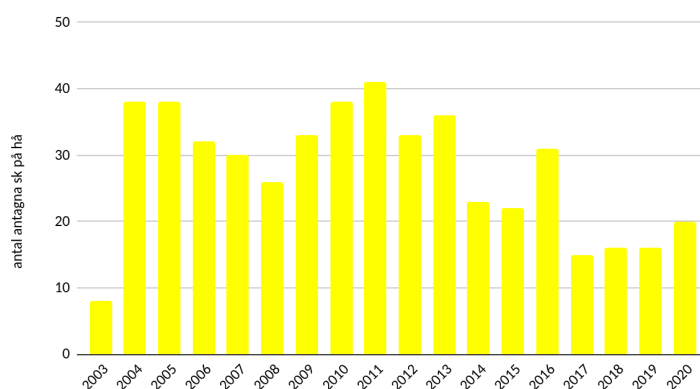

Figur 3. Antal sökande till sjökaptensstudier på Högskolan på Åland mellan 2003-2020

2.8.4 Antagna till SK på HÅ

Antalet antagna för sjökaptensstudier på HÅ inkluderar även de som tagit studieuppehåll eller inte valt att påbörja sina studier - vilket gett möjlighet för någon annan att fylla deras plats. I figur 4 ser man antalet antagna till sjökaptensstudier på Högskolan på Åland mellan 2003-2020

Antagna på SK, HÅ 2003 - 2020

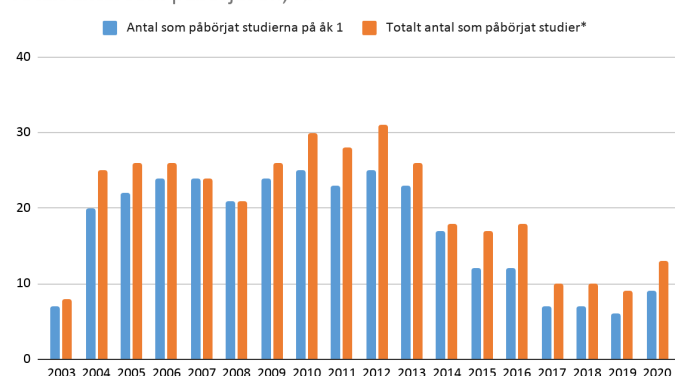

Figur 4. Antal antagna sjökaptens mellan 2003-2020

2.8.5 Antal som påbörjat sina SK-studier på HÅ

Efter år 2013 har Högskolan inte lyckats fylla sina klasser om 25 personer, inte heller då de personer som börjat annan årskurs är medräknade. I figur 5 ser man antalet som påbörjat sina sjökaptensstudier på Högskolan på Åland.

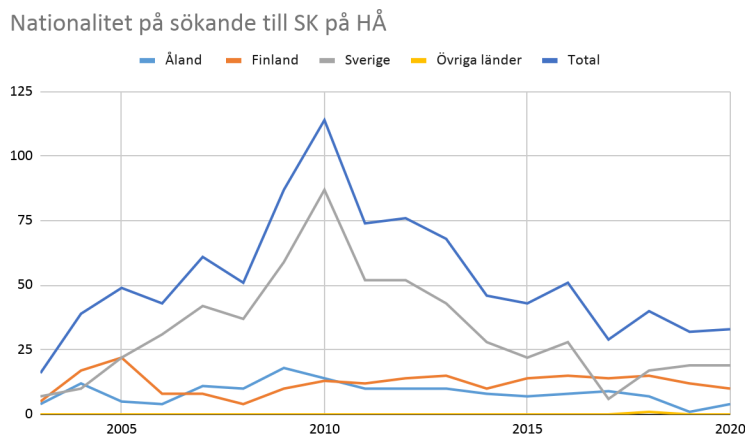
Totalt antal som påbörjat SK, HÅ

Figur 5. Antal studerande som påbörjat sina SK studier på HÅ.

2.8.6 Nationalitet sökande till SK på Högskolan på Åland

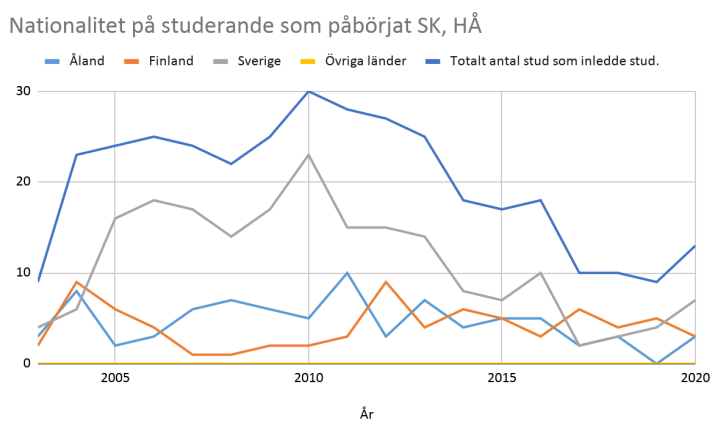
Svenskar har sedan ombildningen av högskolan varit den största nationella grupp som sökt studier till sjökaptens vid Högskolan på Åland förutom i början av perioden och i perioden mellan 2017-2020. Figur 6 visar variationerna i antalet på de olika nationaliteterna som har sökt sjökaptensstudier på Högskolan på Åland

Figur 6. Nationalitet på sökande till SK på HÅ

2.8.7 Nationalitet på studerande som påbörjat sina SK-studier på Åland

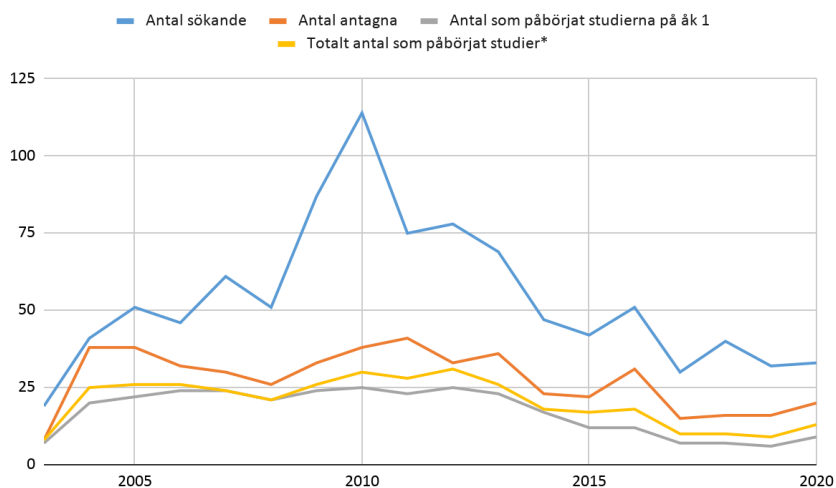
Från 2003 fram till 2016 har en betydande andel varit svenska medborgare medan antalet från Finland och Åland varit betydligt mer varierande. Efter 2016 kan vi dock se ett tydligt skifte där färre svenskar påbörjat sina studier. I figuren nedan kan man avläsa de olika nationaliteter som de studerande som påbörjat sina studier till sjökaptens på Högskolan på Åland har haft.

Figur 7. Nationaliteter som påbörjat sina SK studier vid HÅ

2.8.8 Totalt antal sjökaptensstuderande på HÅ

I figur 8 kan man se ett jämförelsedigram mellan sökande, antagna och de som påbörjat sina studier till att bli sjökaptens på Högskolan på Åland.

Figur 8. Jämförelsedigram, HÅ

Figur 9 visar förändringen i antalet inskrivna studerande på SK-programmet över tid, där även de som tagit studieuppehåll ingår.

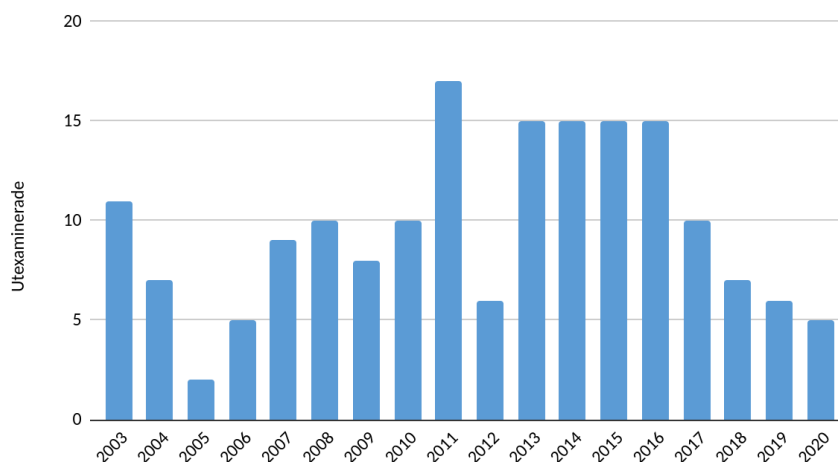

Figur 9. Antalet inskrivna elever på SK

2.8.9 Antal utexaminerade SK på HÅ

Figur 10 visar på att färre studeranden har tagit examen i takt med att färre läser på sjökaptenslinjen.

Utexaminerade 2003 - 2020

Figur 10. Antalet utexaminerade elever vid SK på HÅ 2002-2020

2.9 Sociala medier

HÅ hittar vi på de tre stora aktörerna Instagram, Facebook och YouTube. Man har ett litet antal följare men dyker upp i flödet titt som tätt med olika former av reklamfilmer, intervjuer och bilder. Månaderna före de nationella antagningarna syns de betydligt mer frekvent än vad de i vanliga fall gör.

2.10 Studiestaden Mariehamn

Mariehamn är en förhållandevis liten studiestad med under 1000 studerande. Det finns ett antal studentlägenheter för HÅ:s studerande i norra Mariehamn, men många hittar lägenheter på egen hand.

Det finns tre föreningar på högskolan som anordnar olika former av aktiviteter och event, varav två är föreningar som SK-elever kan involvera sig i. Dessa två föreningar anordnar flertalet aktiviteter varje månad, och att socialisera på deras evenemang är ett bra sätt att knyta nya kontakter.

3. METOD

I detta arbete används en kvalitativ och semistrukturerad metod där sju personer med väsentlig kompetens och erfarenhet inom området intervjuas. Den semistrukturerade metoden ger god möjlighet att jämföra respondenternas svar då grundfrågorna är de samma. Metoden ger dock friheten att ställa följdfrågor beroende på var man hamnar i samtalet (*Intervjuguide: 3 Intervjutekniker – Vilken Väljer Du?*, n.d.). Statistiken som redovisas i bakgrundsdelen som diagram är en sammanställning av inhämtad statistik från källorna nedan.

- Chalmers
- Högskolan på Åland
- Linneuniversitetet
- Universitets- och högskolerådet
- Utbildningsförvaltningens statistiktjänst

3.1 Etiska principer

Det är av yttersta vikt att följa de etiska principerna. Inför intervjuerna informerades därför respondenterna om följande (*Vetenskapsrådet 2002 Etiska Principer.pdf*, n.d.):

- Informationskravet: Undersökningens och intervjuens syfte.
- Samtyckeskravet: Intervjun är frivillig och kan på egen begäran tas bort ur studien.
- Konfidentialitetskravet: Respondenten förblir anonym.
- Nyttjandekravet: Resultatet kommer endast att användas i syftet för denna studie.

Intervjuerna spelades även in med respondenternas godkännande.

3.2 Deltagare

Intervjuer genomfördes med följande personer:

studerande 1 , inskriven på sjökaptensprogrammet på HÅ.

studerande 2, inskriven på sjökaptensprogrammet på HÅ.

studerande 3, utexaminerad från sjökaptensprogrammet på HÅ.

studerande 4, utexaminerad från sjökaptensprogrammet på HÅ.
representant från studieenhet A - Högskolan på Åland
representant från studieenhet B - Alandica Shipping Academy
representant från rederi X

Urvalet baserades på rederier, organisationer och personer som alla på ett eller annat sätt är indirekt påverkade av den nedåtgående trenden vi statistiskt kan se i kapitel 2.

3.3 Process

Alla intervjuade fick samma grundfrågor och intervjuerna gjordes under april månad. Frågorna grundades sig på information sammanställd i bakgrunden och samtliga intervjuer spelades in med godkännande av respondenterna.

Respektive intervju transkriberades och materialet gicks igenom ett flertal gånger för att säkerställa att ingen intressant aspekt missades. Frågeställningarna användes genomgående under analysarbetet för att hitta samband och olikheter för att på bästa sätt besvara respektive frågeställning.

3.4 Redovisning av resultat

Resultatet kommer att redovisas i tre delar. Inskrivna studeranden och examinerade studeranden utgör del ett, Studieenhet A och B utgör del två och Rederi X utgör del tre. Likheter och skillnader samt eventuella förslag på förändringar kommer sedan att diskuteras i kapitel 5.

4. RESULTAT

Syftet med intervjuerna är att få en uppfattning om vad det är som skapar variationen i intresset för sjökaptensprogrammet på Högskolan på Åland, och hur man ska gå tillväga för att få till en mer konkurrenskraftig och attraktiv sjökaptensutbildning med ett jämt flöde av sökande studerande. Även förslag på förbättringar kommer att tas upp och hur man ser på framtiden för detta yrke. Respondenterna har delats upp i 3 grupper.

“Studerande”, “Studieenheter” och “Rederi ”

4.1 Hur har antalet sjökaptensstuderande varierat mellan 2003-2020?

Statistiken visar att intresset för sjökaptensstudier på svenska i Sverige och Finland har varierat under perioden 2003-2020. Intresset var relativt svalt i början av 2000-talet men ökade markant i Sverige och på Åland mellan 2009-2013. Den stora skillnaden man kan avläsa gällande variationer i antalet sökande är att sökande från Sverige har blivit betydligt färre efter 2013 medan fastlänningar och ålänningar ligger på ungefär samma nivåer som alltid.

4.2 Studerande

Nedan följer resultatet som gjordes med inskriva och utexaminerade sjökaptensstuderanden.

4.2.1 Vad är det som skapar variationen i antalet sjökaptensstuderande på HÅ?

I det stora hela höll respondenterna med varandra och nämner flera orsaker som kan påverka variationen av antalet sökande och studerande på Högskolan på Åland. Delvis finns ett visst missnöje med utbildningen, dess utformning och förmåga att attrahera nya studerande.

För några år sedan bytte flera stycken till Åbo av olika anledningar då de inte var nöjda med utbildningen (studerande 1).

Högskolan har ett rykte om att ha överdrivet mycket matematik och fysik (studerande 2)

Svenskarna har försvunnit från utbildningen på Åland.. det klart att det påverkar variationen (studerande 3)

Framtidsutsikterna för framtida befäl kan av vissa uppfattas som tuffa (studerande 4)

Man upplever att Högskolan syns för lite i marknadsföringen även fast den med åren blivit bättre. Mariehamn är även en liten studieort och betydligt mindre än vad de konkurrerande högskolorna är vilket kan bidra till att intresset för att studera till sjökapten på Åland är generellt sätt lägre. Man nämner även att när intresset är stort stort i Sverige så spiller det över på Åland.

Högskolan behöver vara mer på hugget och visa att de finns (studerande 2)

...Visst har marknadsföringen blivit bättre, men frågan är om den når ut? (studerande 1)

... när studerande inte får plats på utbildningarna i Sverige söker de sig hit. (studerande 3)

Det finns också en negativ syn på sjöfarten i allmänhet bland studerande och ombordpersonal vilket har upplevts på praktiken samt en viss oro på grund av teknikutvecklingen.

Många var negativt inställda till sjöfartens framtid på min första praktik (studerande 3)

..det talas om risken med blandbesättningar (studerande 2)

..risk att befäl kommer att bli utmanövrerade av ny teknik såsom autonoma fartyg (studerande 1)

Att den finska handelsflottan minskar och en upplevd oro att det kommer att fortgå nämndes också vilket man tror kan ha en negativ påverkan på antalet ansökningar och intresset för att utbilda sig till sjökapten.

..man läser om utflaggningar av finska fartyg och en minskande finsk handelsflotta (studerande 4)

Någonting som nämns genomgående av majoriteten av respondenterna är dock att situationen för sjöfarten utmålas som sämre än vad den faktiskt är, vilket lär ha en stor påverkan på intresset för yrket till sjöss. Man menar på att det finns jobb både i vårt närområde, europa- och oceanfart och respondenterna själva är inte särskilt oroliga för framtiden.

Det finns jobb om man inte är så kräsen (studerande 3)

söker man sig utanför östersjön och är öppen för att arbeta för andra nationsflaggor än de nordiska finns det säkerligen möjligheter (studerande 2)

...det finns massor med möjligheter till arbete som nautiskt kunnande - både till sjöss och iland (studerande 4)

Generellt anser man att utbildningen är bra och ger god kompetens och hoppas att flera studerande ska söka sig till Högskolan på Åland. Man pekar på att utbildningen ger en bra grund och att det sedan är viktigt hur man själv är när det kommer till att studera och ta till sig ny kunskap.

Utbildningen ger dig en bra grund att stå på (studerande 3)

... ger tillräcklig kompetens och mer där till (studerande 2)

...ger dig tillräcklig kompetens och står sig väl, men man har också ett eget ansvar att ta till sig kunskap på jobb och under sin praktik (studerande 4)

hur man tar till sig utbildningen beror på vilka förkunskaper man har och viljan att lära sig mera (studerande 1)

4.2.2 Hur ska man gå tillväga för att höja utbildningens status och locka fler studerande till HÅ?

Högskolan uppfattas av både de tillfrågade utexaminerade och de som idag studerar på

Högskolan på Åland som gammalmodig. Man skulle vilja se att man går igenom de kurser som finns idag och uppdaterar sådant som inte längre är relevant för att motsvara det som marknaden eftersöker idag. Några respondenter nämner att ämnen som matematik och fysik på skolan upptar väldigt mycket av ens tid och anser att man går lite väl djup i de ämnena och ser hellre att den skulle ingå i något av de praktiska ämnena. Man skulle även vilja se en möjlighet till att arbeta bredvid studierna.

Högskolan är väldigt gammalmodig (studerande 1)

...och skulle må bra av att moderniseras (studerande 2)

Vi ska bli sjöbefäl, inte matematiker! (studerande 2)

Man tror att högskolan skulle kunna göras mer attraktiv om man anammade mer flexibilitet kring studierna och anser att högskolan bör fundera mer kring sina undervisningsformer. Det som efterfrågas är övergång till distansstudier i rent teoretiska ämnen, men att man bibehåller de praktiska yrkesämnena som närundervisning. Respondenterna poängterar hur viktigt det är för de studerande att få öva praktiskt.

Närundervisning är en viktig del av vår utbildning (studerande 2)

Vissa ämnen kan vi till fördel ha på distans men inte alla (studerande 3)

Någonting som nämns genomgående är användandet av skolfartyget M. Sars, både i marknadsföringssyfte men också i undervisningen. Flera föreslår effektiviseringar där man tillsammans med sjöfartsgymnasiet skulle kunna öppna upp för att använda fartyget oftare än vad man gör i dagsläget. En respondent nämner att man exempelvis skulle kunna göra delar av engelska utbildningen ombord och exempelvis öva på sina ledaregenskaper genom att leda en förtöjning eller annat arbete samtidigt som man är ute med fartyget.

Man borde lyfta fram M.Sars i marknadsföringssyfte och sedan leva upp till de förväntningarna

att man faktiskt använder fartyget effektivt (studerande 4)

Utbildningens marknadsföring skulle kunna bli bättre och man bör nog fundera på hur och vart man marknadsför sig då de tillfrågade är osäkra på om marknadsföringen verkligen når ut.

De har knappt några följare alls på sociala medier (Studerande 1)

En av respondenterna lyfter upp möjligheterna att öppna upp fler utbildningar på högskolan för att öka medvetenheten om att Mariehamn som studieort existerar. Utbildningarna behöver inte ha en direkt koppling till sjöfarten. Denne nämner även att kreativa lösningar för boende skulle behövas funderas kring.

Högskolan skulle behöva testa att vara offensiva..möjligheterna till att skapa en attraktiv högskola och studieort är oändliga (Studerande 4)

4.3 Studieenheter

Nedan följer resultatet från intervjuer som gjordes med representanter från Studieenheter A och B.

4.3.1 Vad är det som skapar variationen i antalet sjökaptensstuderande på HÅ?

Studieenheter A och B menar samstämmigt att variationen på intresset för sjökaptensstudier delvis beror på omvärlden, mediebevakningen av branschen men också den allmänna inställningen till yrket och arbetsmarknaden. En av studieenheter A nämner också ett upplevt dalande intresse för att vara hemifrån, detta trots att man har större möjligheter att hålla kontakt med vänner och familj idag, än vad man hade för några år sedan.

Unga verkar ha en annan syn idag på ideén om att vara borta hemifrån än vad man hade tidigare (studieenhet A)

De båda studieenheterna nämner att den stora skillnaden över intresset för sjökaptensstudier på Åland har att göra med att det under några år fanns ett väldigt stort intresse för att utbilda sig till sjökapten i Sverige. Konkurrensen blir tuffare vilket medför att man söker sig till andra högskolor för att säkra att man får en studieplats på en utbildning som man vill gå. När intresset sen dalar i Sverige minskar intresset från de svenska studerandena att söka sig till andra högskolor utanför Sverige då de redan fått plats på någon av utbildningarna där.

Trycket på sjökaptensutbildningen på svenska var under en tid stort och då spiller ofta det intresset även över på Åland (Studieenhet B)

Ålämningar och fastlämningars intresset för sjökaptensstudier har över tid legat på stabila nivåer (Studieenhet A)

En annan del rör marknadsföringen som studieenhet B menar inte har varit så bra som den kunnat under en period. Man tog bla ett beslut om att inte göra en specifik riktad marknadsföring för sjöfartsprogrammen. Studieenhet B tar även upp att sjöfarten blivit allt mer intresserad av hållbarhet och miljö men att det inte lyfts fram tillräckligt i varken Högskolans marknadsföring eller i sjöfartsbranschen som helhet. Man lyfter heller inte fram att sjöfarten konstant utvecklas och att den idag inte ser likadan ut som den gjorde förr.

Många unga verkar ha ett intresse för miljö och hållbarhetsfrågor och där når man inte fram tyvärr (Studieenhet B)

Den gamla stereotypen av hur det var förr att vara sjöman lever tyvärr till stor del kvar även fast branschen som sådan har förändrats under tid (Studieenhet B)

Båda studieenheterna anser att utbildningen ger tillräcklig kompetens och en bra grundutbildning. De båda poängterar att det är viktigt att vara intresserad och att själv ta till sig ny kunskap och erfarenhet - utöver det man har lärt sig i skolan. Studieenhet B tror även att man kommer efterfråga mer specialistkompetens inom olika områden i framtiden.

Man kan omöjligt vara expert på allting som nyexaminerad (studieenhet A)

..utbildningen ger tillräcklig kompetens men tyvärr handlar det också mycket om vad man hamnar på för praktik båtar. (Studieenhet B)

Att framtiden ser ljus ut tror de båda och hoppas att fler vågar ta steget att utbilda sig till befäl. Dessutom får man hela världen som arbetsfält och det finns många olika typer av jobb man blir kvalificerad för både till sjöss och i land.

Att obemannade fartyg skulle bli en stor grej de närmaste åren tror jag inte (Studieenhet A)

..det ser ljus ut för framtida befäl i framför allt europa- och oceanfart” (Studieenhet B)

4.3.2 Hur ska man gå tillväga för att höja utbildningens status och locka fler studerande till HÅ?

Studieenhet A anser att det är svårt att säga rent konkret vad som skulle behöva förändras för att få högskolan mer attraktiv och locka fler studerande. Det har att göra med att det är svårt att få en uppfattning om vad de studerande tycker när de är så få.

Det som det talas om är mer digitalisering eller inte (Studieenhet A)

Studieenhet B föreslår att man bör göra övergången från sjöfartsgymnasiet till högskolan på Åland enklare än vad den har varit tidigare. Därigenom hoppas man att fler studerande väljer att fortsätta sin utbildning till sjökaptens här på Åland istället för att söka sig bort till andra högskolor. Studieenhet B vill också se en mer tydlighet i marknadsföringen över hur sjökaptensutbildningen på högskola innebär och hur den fungerar.

Marknadsföringen för sjökaptensprogrammet behöver bli tydligare (Studieenhet B)

4.4 Rederi

Nedan följer resultat från intervju som gjordes med representant från rederi X.

4.4.1 Vad är det som skapar variationen i antalet sjökaptensstuderande på HÅ?

Rederi X menar på att det finns flera anledningar till att variationerna ser ut som den gör. En av anledningarna är hur branschen porträtteras i media. Man menar på att den allmänna bilden tenderar att vara relativt negativ där man ofta pratar om personal - och lönekostnader i en negativ mening eller om exempelvis kollisioner, olyckor eller någon katastrof.

..att 99% av varorna och fartygen kommer fram är kanske inte lika viktigt att förmedla (rederi X)

En annan anledning skulle kunna vara att utbudet av utbildningar har ökat vilket gör att det finns mycket olika typer av utbildningar för dagens ungdom att välja mellan. Man nämner också att vissa inte känner sig bekväma med att spendera tid hemifrån trots att det är lättare än någonsin för sjömän att ha kontakt med vänner och familj idag.

..en del avskräckas av tanken att vara borta hemifrån (rederi x)

Man upplever också att andra skolor har upplevts mer tillmötesgående och flexibla när det kommer till att arbeta under sin studietid.

HÅ har upplevts att vara lite mer krånglig än andra skolor när det kommer till att arbeta vid sidan av studierna. (rederi x)

4.4.2 Hur ska man gå tillväga för att höja utbildningens status och locka fler studerande till HÅ?

En utbildning till sjökaptan handlar inte enbart om att framföra ett fartyg och det tekniska kring framförandet utan också om människor, ledarskap och kommunikation. Man menar på att i dagens läge är det jätteviktigt med ledarskap och kommunikation och hade därför

sett att det fanns mer av detta. Att dessutom göra utbildningen mer flexibel, spännande och att implementera fler verklighetstroga moment i utbildningen tror man även det vore ett vinnande koncept.

Suverän utbildning att köra delvis på distans! (rederi x)

Man nämner även att en tanke vore att kanske frångå 2 terminssystemet och bedriva utbildning året runt skulle kunna få utbildningen att bli mer attraktiv. På så sätt skulle man skapa möjlighet för mer flexibla studier och samtidigt möjlighet att arbeta vid sidan om studierna och därigenom använda sina nya kunskaper direkt i praktiken.

Vad är det som säger att utbildningen behöver ha ett sommarlov? (rederi x)

Det finns globalt en brist på befäl och manskap och så länge man har sina papper i skick och sköter sig finns det definitivt arbete till sjöss. Man får heller inte glömma att det även finns jobb i land att söka med en sjökaptensutbildning i ryggen.

Med ett öppet sinne hittar du jobb! (rederi x)

5. DISKUSSION

Resultatet av min studie visar att man generellt sett är nöjd med utbildningen på Högskolan på Åland men att det finns utrymme för förbättringar för att bli mer attraktiv för framtida studerande. Många områden berördes men några var mer frekvent återkommande och tre av dessa kommer därför diskuteras vidare i detta kapitel. Lösningar och förslag på förbättringar kommer även de att diskuteras.

- Inställningen till sjöfart och dess framtid
- Flexibilitet i studierna
- Marknadsföring

Statistiskt är en stor faktor till nedgången på antalet sökande till sjökaptensprogrammet det faktum att färre svenskar har sökt sig till utbildningen medan antalet ålänningar och fastlänningar är på ungefär samma nivåer genom hela perioden

5.1 Tre viktiga områden

Här kommer de olika områdenas utmaningar och lösningar på dessa kommer att diskuteras.

5.1.1 Inställningen till sjöfart och dess framtid

Den negativa uppfattningen om sjöfartens framtid och sjöfarten som bransch nämns av alla respondent-grupper och identifieras som en av de större anledningarna till att intresset för sjöfarten just nu är låg. Detta överensstämmer även de med de uppfattningar som både Ted Bågfeldt och Lennart Josefson har som tas upp i bakgrunden. Man uppger samstämmigt att sjöfarten har fått en negativ stämpel i både media och bland allmänheten baserat på bla stereotyper, och att de positiva förändringar som sker inte når fram. På grund av detta har man därför svårt att ändra den allmänna uppfattningen om branschen och dess framtid. Respondenterna menar på att bilden som målas upp är felaktig och att framtiden till sjöss ser ljus ut med både arbetstillfällen till sjöss och iland som nautiskt kunnande. För att kunna vända detta behöver man sträva efter mer tydlighet i vad utbildningen går ut på och hur upplägget ser ut samtidigt som man behöver få ut

information om de möjligheter som finns inom yrket och på arbetsmarknaden. Andra faktorer som är viktiga är att visa att sjöfarten följer med i utvecklingen gällande hållbarhet och se till att sjöfarten uppmärksammas i mer positiva kontexter.

5.1.2 Flexibilitet i studierna

Dagens utformning på utbildningen anses av flertalet som gammalmodig och man välkomnar gärna förändringar för att modernisera både högskolan och utbildningen så att den därigenom uppfyller de behov som efterfrågas på marknaden. Att göra utbildningen mer flexibel anser respondenterna i alla tre grupper generellt vore en bra idé. Man ser gärna en övergång till distansstudier, men man vill inte att det ska inkräkta på de yrkesämnena som finns. Att ha möjlighet att arbeta utmed sina studier och ha friheten att planera sin egen studietid anser flera skulle göra utbildningen mer attraktiv för framtida studerande. Det intervjuade rederiet skulle vilja ta flexibiliteten till ytterligare en ny nivå och föreslår att man bedriver utbildning året om för att på riktigt kunna implementera de kunskaper man får med sig från skolan direkt i praktiken.

5.1.3 Marknadsföring

Marknadsföringen av sjökaptensprogrammet och Högskolan på Åland nämns genomgående av två grupper av de intervjuade respondenterna som ett område för förbättring. Man anser att marknadsföringen inte har varit tillräckligt bra och man funderar över om man verkligen når ut. Man skulle vilja se en mer tydlighet i marknadsföringen och att man skulle behöva bli bättre på att nå ut i rätt kanaler. En förbättring som föreslås är att i marknadsföringen påvisa att sjöfarten idag är förändrad och att det finns ett stort och viktigt hållbarhets- och miljötänk hos många rederier och sjöfartshögskolor då detta uppfattas vara någonting ungdomar intresserar sig för. Det föreslås även att man ska använda sig av Michael Sars ännu mer i marknadsföringen då Högskolan på Åland är en av få högskolor i vår närhet med ett eget skolfartyg.

5.2 Slutsatser

Variationerna beror på en rad olika faktorer, och man kan inte enbart peka på ett område med förbättringspotential för att i framtiden få fler att söka sig till sjökaptensstudierna på

Högskolan på Åland. Ambitionerna finns säkerligen på flera håll men vissa förändringar är önskvärda för att uppnå en mer attraktiv utbildning.

- Högskolan skulle behöva sträva efter att bli mer flexibla och anamma distansstudier i de teoretiska ämnena utan att det inkräktar på yrkesämnena.
- Mer effektiv användning av skolfartyget, gärna tillsammans med andra.
- Bidra till en positiv förändring av den allmänna uppfattningen av sjömansyrket och dess framtid.
- Marknadsföringen behöver bli tydligare och man behöver se över vilka kanaler man använder för att nå ut till ungdomar.
- En enklare övergång från Sjöfartsgymnasiet till Högskolan på Åland.

KÄLL- OCH LITTERATURFÖRTECKNING

Ålands Sjöfart. (Maj 08, 2020).

<https://sjofart.prenly.com/1875/aland-sjofart/301053/2020-05-08/13447007/ny-simulator-til-l-hogskolan-i-host>

Aland University of Applied Sciences. (n.d.). Högskolan På Åland. Retrieved January 4, 2021, from www.ha.ax

Edita Publishing Oy. (n.d.). *FINLEX® - Uppdaterad lagstiftning: Självstyrelselag för Åland 1144/1991.* Retrieved May 4, 2021, from <https://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/1991/19911144>

EU. (2008, November 19). *EUROPAPARLAMENTETS OCH RÅDETS DIREKTIV 2008/106/EG. Intervjuguide: 3 intervjutekniker – vilken väljer du?* (n.d.). Retrieved May 4, 2021, from <https://www.academicwork.se/insights/arbetsgivare/intervjutekniker>

jmhogberg. (2019, January 25). *Stor personalbrist inom sjöfartsbranschen - dagensinfrastruktur.* <https://www.dagensinfrastruktur.se/2019/01/25/stor-personalbrist-inom-sjofartsbranschen/>

Landskapslag (2002:81) om Högskolan på Åland - Författning. (n.d.). Retrieved May 4, 2021, from <https://drive.google.com/file/d/0B1aqGUuVw6W4Y2NZOGZ5LXkyYWs/view>

MV Michael Sars. (2020, June 26). <https://asa.ax/anlaggningar/michael-sars/>

Om oss. (n.d.). Retrieved May 4, 2021, from <https://asa.ax/om-oss/>

Organisationen. (2018, January 15). <https://www.ha.ax/om-hogskolan/organisationen/>

Pettersson, J. (2020, May 20). *Ny simulator till högskolan – Ålands Sjöfart.* Ålands Sjöfart. <https://www.sjofart.ax/nyheter/ny-simulator-hogskolan/>

Radio, S. (n.d.). *Färre vill bli sjöbefäl – branschen orolig - P4 Kalmar.* Retrieved May 4, 2021, from <https://sverigesradio.se/artikel/7067160>

riksrapport_tempen-sjofartsbranschen_2019.pdf. (n.d.).

Sjöfartstidningen. (2016, October 4). <https://www.sjofartstidningen.se/allt-farre-vill-bli-sjobefal/>

Skolan i Finland tar sikte på Sverige. (11 April, 2019).

<https://www.lararen.se/nyheter/annat/skolan-i-finland-tar-sikte-pa-sverige>

STCW-konventionen - STCW Convention. (n.d.). Retrieved April 6, 2021, from

https://sv.qaz.wiki/wiki/STCW_Convention

Studera till sjökaptten. (n.d.). Retrieved April 6, 2021, from

<https://www.ha.ax/utbildning/studera-till-sjokaptten/>

Undervisningssektorns tjänstekollektivavtal. (2013, June 16). Yumpu.com.

<https://www.yumpu.com/sv/document/read/20468022/undervisningssektorns-tjanstekollektivavtal-aland/41>

Utbildningsavtal 2018-2020. (2018, January 16).

<https://drive.google.com/file/d/0B-P8gJAo1febRENXNm5MVhWcnRfcXdiQW9NUmIxcnHwaW1J/view>

Vetenskapsrådet 2002 Etiska principer.pdf. (n.d.).

Wikipedia contributors. (n.d.). *Högskolan på Åland.* Wikipedia, The Free Encyclopedia.

Retrieved May 4, 2021, from

https://sv.wikipedia.org/w/index.php?title=H%C3%B6gskolan_p%C3%A5_%C3%85land&oldid=48988873

BILAGOR

Bilaga 1

Dessa är de övergripande frågor som ställdes till samtliga respondenter under april månad 2020.

1.

Antalet studerande har varierat inom sjökaptensprogrammet på högskolan på Åland. Just nu är antalet studerande lågt. Har du några tankar om vad variationerna kan bero på?

2.

Anser du att utbildningen ger tillräcklig kompetens?

(Om inte, vad saknas?)

3.

Har du några förslag till förändringar för högskolans sjökaptensutbildning?

- förbättringar?

- Förslag på tillvägagångssätt för att få utbildningen mer attraktiv

4.Ska man utbilda sig till sjökaptent?

- Ja/nej, varför?

- Hur ser du på framtiden för yrket som sjökaptent?

Dessa frågor anpassades efter respondenternas grupp.

Frågor studerande

Varför sökte du kaptens studier på just Högskolan på Åland?

- Var det ditt första handsval?

- Varför, varför inte?

- Vad anser du vara den största anledningen att man som studerande ska söka sig till

Sjökaptensprogrammet på Högskolan på Åland?

Frågor studieenheter

- Hur ser er kortsiktiga - och långsiktiga plan ut för att attrahera fler studeranden?

Frågor rederi

- Examineras tillräckligt många sjökaptener för att fylla det behov som finns?
- Om inte, vad skulle behöva förändras i utbildningen?